

Луцак М. І.,
здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка, м. Дрогобич

УДК 001.8:37.01
DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250630.11>

РОЗВИТОК НАУКИ ТА ОСВІТИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасний світ перебуває у стані постійних і динамічних змін, що охоплюють усі сфери життєдіяльності суспільства. Глобалізація, швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, поява нових економічних і соціокультурних викликів зумовлюють необхідність переосмислення традиційних підходів до організації наукової та освітньої діяльності. Наука та освіта виступають не лише важливими інструментами економічного зростання і культурного поступу, а й визначальними чинниками формування особистості, здатної успішно адаптуватися до умов трансформаційних процесів. У таких обставинах актуалізується питання пошуку ефективних моделей розвитку науки і освіти, впровадження інноваційних технологій навчання, розширення міждисциплінарної співпраці та інтеграції у світовий освітній і науковий простір.

Трансформаційні процеси сучасного суспільства характеризуються багатовимірністю та високою динамікою змін, що зумовлюють появу як нових можливостей, так і комплексних викликів для системи освіти та наукової діяльності. Одним із ключових чинників цих змін є стрімкий розвиток цифрових технологій, який призводить до формування принципово нового інформаційного середовища. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій сприяє розширенню доступу до освітніх ресурсів, створенню відкритих електронних платформ, розвитку дистанційних форм навчання, що дає змогу охоплювати значно ширші аудиторії здобувачів освіти незалежно від їхньої територіальної віддаленості.

Згідно з позицією І.Адамової, застосування інтернет-технологій у навчальному процесі має чимало переваг. Зокрема, це відкриває доступ до актуальної інформації з будь-якої галузі знань, дозволяє працювати з різноманітними джерелами, здійснювати їх аналіз і виділяти ключову інформацію. Такі технології створюють комфортні умови для засвоєння навчального матеріалу та сприяють економії часу при здобутті знань [1, с. 377].

І. Піголенко наголошує, що Інтернет виступає важливою складовою сучасної комунікації, служить сховищем даних і джерелом знань, а також є простором для навчання та професійної діяльності [4, с. 7].

Водночас цифровізація освіти супроводжується низкою викликів, серед яких варто виокремити необхідність оновлення змісту навчальних програм, підвищення цифрової компетентності педагогічних працівників, забезпечення належного технічного оснащення навчальних закладів, а також формування навичок критичного мислення в умовах надлишку інформації.

Глобалізаційні процеси, що охоплюють сучасні суспільства, зумовлюють потребу гармонізації національних систем освіти зі світовими стандартами та підвищення їхньої конкурентоспроможності. Відкриття наукових і освітніх кордонів створює сприятливі умови для міжнародної мобільності студентів і викладачів, спільної реалізації міждисциплінарних досліджень, обміну інноваційними практиками та формування глобальних мереж знань. У такому контексті одним із важливих завдань стає інтеграція національної освіти та науки у європейський і світовий простір шляхом участі у міжнародних проєктах, грантових програмах і консорціумах. [2, с. 137].

Крім того, соціально-економічні трансформації актуалізують проблему адаптації системи освіти до мінливих потреб ринку праці. Зростає значення формування у здобувачів освіти гнучких професійних компетентностей, здатності до безперервного навчання та швидкої перекваліфікації. Це вимагає переходу від знаннєвої парадигми навчання до компетентнісної, орієнтованої на розвиток практичних навичок, творчого потенціалу та соціальної відповідальності.

Інновації та міждисциплінарний підхід у сучасних умовах набувають статусу ключових чинників розвитку науки й освіти, оскільки саме вони забезпечують адекватну відповідь на складні й комплексні виклики трансформаційного суспільства. Сьогодні значно посилюється тенденція до інтеграції різних галузей знань, що дозволяє створювати нові наукові напрями, формувати принципово нові підходи до розв'язання актуальних проблем і генерувати унікальні знання на межі суміжних дисциплін. [3, с. 275].

Міждисциплінарність визначається як взаємодія та взаємопроникнення методів, концепцій і теоретичних засад різних наукових сфер для формування цілісного уявлення про складні об'єкти дослідження. Зокрема, сучасні напрями наукових розвідок, такі як біоінженерія, когнітивна наука, екологічна економіка, цифрові гуманітарні науки, є яскравими прикладами синергетичного поєднання різномірних знань, що уможливорює більш глибоке пізнання й вирішення проблем глобального масштабу.

Важливим аспектом є роль інноваційних технологій як засобу трансформації не лише наукових досліджень, а й освітнього процесу. Використання електронних освітніх платформ, технологій доповненої і віртуальної реальності,

штучного інтелекту в навчанні сприяє підвищенню якості підготовки здобувачів освіти, формуванню їхніх цифрових компетентностей і розвитку навичок самостійного здобуття знань. Водночас впровадження інноваційних моделей організації освітньої діяльності (змішане навчання, проєктно-орієнтоване навчання, відкриті онлайн-курси) дає змогу реалізувати індивідуалізовані траєкторії розвитку особистості, підвищити мотивацію та залученість студентів.

Сучасна інноваційна діяльність у сфері науки передбачає активну взаємодію академічних інституцій, бізнес-середовища, громадських організацій і державних установ, що формує інноваційні екосистеми, здатні забезпечувати комерціалізацію наукових розробок і впровадження їх у практику. У такому контексті університети виступають як осередки генерації знань, платформою для міждисциплінарної співпраці та центрами трансферу технологій.

Однією з ключових тенденцій реформування є впровадження компетентнісного підходу, який передбачає переорієнтацію освітнього процесу з передавання сукупності знань до формування комплексу компетентностей — інтегрованих знань, умінь, навичок, цінностей і здатності їх застосовувати у реальних життєвих та професійних ситуаціях. Такий підхід спрямований на розвиток критичного мислення, комунікативних здібностей, уміння працювати в команді та самостійно приймати рішення.

Важливою складовою реформ є забезпечення академічної доброчесності як базової цінності сучасної освіти. У цьому контексті особливого значення набувають розроблення й упровадження механізмів запобігання плагіату, формування культури чесного здобуття знань та об'єктивного оцінювання результатів навчання.

Активне використання електронних освітніх ресурсів, платформ дистанційного навчання, систем управління навчальним процесом забезпечує розширення доступу до якісної освіти, гнучкість і мобільність навчальних траєкторій, індивідуалізацію освітніх програм. Водночас реформування вимагає підготовки педагогічних працівників до ефективного використання цифрових технологій, підвищення їхньої цифрової компетентності та готовності до впровадження інноваційних методів навчання.

Окремої уваги заслуговує реформування системи вищої освіти, що включає розширення автономії закладів вищої освіти, запровадження трирівневої моделі підготовки (бакалавр — магістр — доктор філософії), розвиток внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та академічної доброчесності. Розширення автономії університетів створює передумови для більш гнучкого реагування на потреби ринку праці, посилення дослідницької діяльності та міжнародної співпраці.

Значну роль у реформах відіграє інтеграція національної системи освіти у європейський простір вищої освіти відповідно до положень Болонського процесу. Така інтеграція передбачає запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS), модульно-рейтингової організації навчального процесу, визнання кваліфікацій, що здобуваються в інших країнах, а також участь у міжнародних освітніх програмах і проектах.

У контексті модернізації освіти важливим є також розвиток інклюзивної освіти, що забезпечує рівні можливості для всіх здобувачів освіти незалежно від стану здоров'я, соціального чи економічного становища. Формування інклюзивного середовища потребує комплексної роботи з підготовки педагогічних кадрів, створення відповідної інфраструктури, розроблення адаптованих освітніх програм.

Перспективи розвитку науки та освіти в умовах трансформаційних процесів визначаються взаємодією технологічних інновацій, глобалізаційних тенденцій та змін у соціокультурному середовищі. Однією з ключових перспектив є подальше впровадження цифрових технологій, що створюють умови для формування інтелектуального середовища нового типу, де поєднуються традиційні знання з можливостями штучного інтелекту, великих даних (Big Data) та віртуальної реальності. Такий розвиток сприятиме підвищенню ефективності освітніх процесів, забезпеченню персоналізації навчання та розширенню меж дослідницької діяльності.

У перспективі очікується посилення міжнародної співпраці у сфері освіти і науки, що сприятиме інтеграції національних систем у глобальний освітній простір, розширенню мобільності студентів і науковців, а також обміну передовими освітніми та науковими практиками. Такий процес підвищуватиме конкурентоспроможність випускників і сприятиме формуванню освіченого громадянського суспільства.

Отже, у сучасних умовах глибоких трансформацій наука та освіта виступають ключовими чинниками розвитку суспільства, здатними забезпечити його адаптацію до стрімких змін і викликів часу. Виклики трансформаційної доби, зумовлені цифровізацією, глобалізацією та соціально-економічними змінами, ставлять перед системою освіти і науки завдання оновлення змісту, методів і організації діяльності. Водночас ці виклики відкривають нові можливості для розвитку, пов'язані з активним впровадженням інноваційних технологій та міждисциплінарних підходів. Розвиток науки та освіти в умовах трансформаційних процесів є не лише відповіддю на виклики часу, а й стратегічною основою сталого прогресу суспільства, що формує інтелектуальний потенціал для побудови інноваційного і конкурентоспроможного майбутнього.

Список використаних джерел

1. Адамова І. З. Використання інтернет-технологій у навчальному процесі / І. З. Адамова, М. І. Уграк // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2014. Вип. 1. с. 374-379.
2. Дубасенюк О. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи. Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура : матеріали Всеукр. конф. Київ, 2011. с.135-142.
3. Кадемія М. Ю. STEAM-освіта як інноваційна технологія навчання в сучасних освітніх закладах. Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів: матеріали VI науково-практичної конференції 28–29 травня 2020 року / за заг. ред. Романовського О. Г. Харків. : НТУ "ХПІ", 2020. с. 274 – 277
4. Пиголенко І. В. Інтернет-технології як засіб формування ціннісних орієнтацій студентства на шляху до інформаційного суспільства (на прикладі НТУУ "КПІ"): автореф. дис. ...канд. філос. наук / І. В. Пиголенко. Київ, 2007. – с.7.

Ніколайчук К. В.,

здобувачка першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти,

Центральноукраїнський державний

університет імені Володимира

Винниченка, м. Кропивницький

УДК 376.42:159.9-053.2

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250630.12>

ВПЛИВ ПСИХОТРАВМАТИЧНИХ СИТУАЦІЙ НА МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Воєнні дії є потужним фактором стресу, що значно впливає на розвиток мовлення у дітей дошкільного віку. Екстремальні ситуації, пов'язані з війною — обстріли, вимушене переселення, втрата близьких, постійне перебування у стані тривоги — викликають у дітей психоемоційні травми, які призводять до порушень мовленнєвого розвитку.

Щоб глибше зрозуміти природу психотравми, необхідно враховувати не лише саму подію, але й обставини, за яких вона виникла, а також індивідуальні особливості сприйняття дитини. Психотравмуючі події часто мають пролонгований вплив, тому надання психологічної підтримки на ранньому етапі є надзвичайно